

Memòria | Actualitzat el 06/10/2020 a les 17:53

Marc Muñoz: «El cas d'en Gustau és la prova evident que no va ser una Transició modèlica»

Entrevista a Marc Muñoz, germà de Gustau Muñoz, assassinat d'un tret l'11 de setembre del 1978, després de participar a la manifestació convocada pel PCE(i), on militaven tots dos | El cas de Gustau Muñoz s'ha sumat a la querrela argentina contra els crims del franquisme | En poc dies acabarà la campanya de micromecenatge que vol fer possible un documental sobre el cas: 'Gustau, la Transició al descobert'

Falten poc dies perquè s'acabi la campanya de micromecenatge per fer possible el documental 'Gustau, la Transició al descobert' | Aleix Auber

Un tret disparat a pocs metres de distància li va prendre la vida l'11 de setembre de 1978, i encara ara no se sap qui en va apretar el gallet. Gustau Muñoz, que llavors només tenia 16 anys i militava al PCE(i), moria així després de participar a la manifestació convocada pel partit en motiu de la Diada, al carrer Ferran de Barcelona. Quaranta-dos anys després parlem amb Marc Muñoz, un dels seus germans, que va estar al seu costat durant tota la manifestació, fins que el va perdre de vista en les últimes corredisses, i que des de llavors no ha parat de reclamar

justícia. El cas s'ha sumat a la querella argentina contra els crims del franquisme i en pocs dies acaba la campanya de micromecenatge (<https://www.verkami.com/projects/27845-gustau-la-transicio-al-descobert>) impulsada per Jaume Domènech i Balandra Films per fer realitat el documental *Gustau, la Transició al descobert*.

Què va passar aquell 11 de setembre del 1978?

L'any 1978, tant el meu germà com jo militàvem al Partit Comunista d'Espanya Internacional (PCE(i)) i per la nostra edat estàvem a les Joventuts marxistes-leninistes. Formàvem part de la manifestació que el partit havia convocat per la Diada en defensa de l'autodeterminació de Catalunya i de tots els pobles. No sé si perquè la cua de la manifestació oficial havia rebut càrregues policials, la nostra va ser una de les més nombroses que jo recordo. Suposo que la gent empenyada es va unir a la manifestació. Quan vam entrar al carrer Ferran amunt ens vam trobar un cordó de la policia a l'entrada de la plaça Sant Jaume. Vam intentar entrar per la plaça Sant Miquel i allà es va produir l'intent de detenció que ho va precipitar tot. Ens van intentar detenir, érem quatre. Vam sortir corrent, van començar els trets. Es van sentir molts trets, vuit o deu. Jo vaig córrer enrere direcció carrer Avinyó i el meu germà i la resta de companys van córrer cap al carrer Ferran. I els van disparar per darrere. En la reconstrucció dels fets hem situat, com a mínim, dos cotxes de policia.

Aquell mateix dia, el vostre pare va posar una denúncia que va acabar sense condemna i 42 anys després encara es desconeix qui va ser l'autor d'aquell tret que li va treure la vida a en Gustau.

En Gustau i jo sempre fèiem cites de seguretat. Quan van començar els trets jo no el trobava, hi havia qui em deia que el meu germà estava ferit, era una situació dantesca. Vaig anar a la cita de seguretat, no es va presentar, i vaig anar cap a casa. Vaig estar esperant una estona i, en veure que no venia, ho vaig comunicar a la família. Li vaig dir a la meva germana i al meu pare que en Gustau podia estar ferit i que l'havíem d'anar a buscar. Vam anar a dos o tres hospitals i vam acabar al dispensari Pere Camps, on acabaven tots els ferits de les manifestacions de la Rambla, per proximitat. Allà vam reconèixer el cadàver i sortint d'allà vam anar a la Policia Nacional i el pare, tot i els entrebancs, va posar una denúncia per assassinat, contra ningú. El seu fill havia sortit al migdia i havia acabat mort amb un tret. Això era un assassinat i algú ho havia d'investigar. Això va donar peu a diligències, recollida de testimonis. Però la camisa i la documentació d'en Gustau van desaparèixer, i la policia no col·laborava. Al dispensari Pere Camps ja va sortir la versió dels policies de que el tret havia entrat per davant i els fets situaven tota la policia darrere d'en Gustau. Si el tret entrava per davant, ells quedaven exclosos. És una versió que no s'aguanta per enlloc. L'expedient va anar a Madrid, però al final va ser arxivat provisionalment el 1982 a l'espera de noves proves, va quedar tancada aquesta via.

Marc Muñoz: «Tots els poders de la dictadura van passar amb catifa vermella cap a la democràcia, i això inclou la judicatura» Foto: Aleix Auber

En canvi ara és la justícia argentina i no l'espanyola la que va admetre a tràmit aquesta querella.

Tots els poders de la dictadura van passar amb catifa vermella cap a la democràcia, i això inclou la judicatura. Tot i que fa més de 40 anys que el dictador és mort, la justícia requereix un aire nou. El fet que sigui l'Argentina el país que va obrir la primera querella contra el franquisme és un pas importantíssim. La jutgessa Servini és la única persona al món que està investigant el franquisme. Hi ha altres persones que han patit la repressió de l'Estat espanyol en forma de tortures, presons, pallisses, més assassinats i han intentat la via judicial espanyola, no parlem de fa trenta anys, sinó de l'any passat, i res va enlloc. Qualsevol excusa és bona per no qüestionar la democràcia espanyola. La querella argentina, però, admet casos des del 17 de juliol del 1936 fins el 15 de juny del 1977. En Gustau el van matar el 1978 i sempre quedava fora. En tercer recurs, la màxima via judicial va admetre a tràmit atenent els arguments que els advocats que tenim a l'Argentina presentaven, que la justícia és justícia perquè ha de ser, no la poden limitar en el temps. I nosaltres un dels arguments que fèiem servir era la no depuració de tots els aparells judicials i policials, de tot l'aparell repressiu de la dictadura. Al ser el mateix equip repressor, es podia incloure dins el mateix crim d'estat. En admetre a tràmit la querella d'en Gustau vàrem trencar l'espai-temps de la querella, ara es poden entrar més casos. És una de les victòries que ja hem tingut: obrir i qüestionar tota la Transició.

Rodolfo Martin Villa, que era el ministre de l'Interior en el moment de l'assassinat, va declarar finalment davant la jutgessa Servini i avui està imputat al procés judicial iniciat a l'Argentina. Quines responsabilitats se'n poden treure encara avui?

La situació processal de Martin Villa la sabrem quan la jutgessa Servini faci la seva *aclaratòria*

sobre la *indagatòria* que fa fer a Rodolfo Martín Villa. Ell és i era l'ideòleg de la repressió i la mà executora. No només al 1978, ja venia d'abans: al sindicat vertical, al sindicat estudiantil. La jutgessa Servini està estudiant si el processa o no el processa. Tinc l'esperança que sigui el primer d'uns quants que han d'anar venint. Que obri la porta a que tots els responsables de la transició vagin passant per la taula de la jutgessa. No sé quines seran les conseqüències judicials que se'n derivaran, però com a mínim denunciarem i posarem en evidència la Transició tan modèlica que ens han volgut vendre i que no ha estat res més que repartir-se el pastís i continuar sense que se'ls pugui processar pels seus delictes.

Des de que la querella es va admetre, quins passos més s'han fet?

A la querella d'en Gustau, nosaltres hem aportat documentació sobre la no depuració amb noms i cognoms de tota la gent que anava passant. Vam fer un informe i li vam adjuntar a la jutgessa per demostrar la continuïtat de tot l'aparell repressiu de la dictadura. Creiem que a la *indagatòria* de Martín Villa també es va preguntar sobre el cas d'en Gustau, però fins que no veiem l'informe final no ho sabrem perquè no van deixar entrar els advocats de l'acusació. Estem esperant si es processa a un dels responsables de la repressió. A partir d'aquí ja veurem.

Marc Muñoz és el germà de Gustau Muñoz, assassinat per un tret de la policia durant la manifestació de l'11 de setembre del 1978 a Barcelona Foto: Aleix Auber

Per què creieu que la justícia espanyola no actua contra els crims del franquisme?

És evident que volen protegir-se. La maquinària d'estat és immensa. I en són tots hereus. Hi ha gent amb responsabilitats que són força joves, però que s'ha adaptat al sistema i continuen defensant-lo. Aquest sistema que defensen és el mateix que es va dissenyar des dels aparells repressius de la dictadura. El *atado y bien atado* que va dir Franco posant l'emèrit que ha fugit amb els calers com a timoner de la nau. Ell va dirigir tot això. La primera operació de la transició va ser la que van

dur a terme Arias Navarro, àlies *el carnisser de Màlaga*, i Fraga Iribarne, responsable, entre d'altres, dels assassinats de Vitòria. Aquest primer intent de Transició no va tirar endavant per l'oposició que hi havia al carrer: mobilitzacions obreres, vagues generals, mobilitzacions estudiantils? La gent estava molt polititzada i volia un canvi real. La segona Transició va ser la d'Adolfo Suárez, que va posar Martín Villa al capdavant i aquests es van assegurar, eliminant tota l'oposició al carrer. Es van carregar la CNT i al PCE(i) li va passar el mateix, amb dos morts, perquè al company Jordi Martínez de Foix, que va morir en estranyes circumstàncies, sis mesos després que l'intentessin matar amb dos trets a l'estómac; o les detencions posteriors a l'intent d'enterrament del meu germà. Espanya té més de 115.000 persones enterrades a les cunetes, jo no sé com s'atreveixen a donar lliçons de democràcia.

Què n'espereu de l'actual govern espanyol? Canviarà alguna cosa?

Pel que fa a la reparació de les víctimes, tenen molta feina. Jo no espero gaire cosa. De fet, trobo sospitós que aquesta nova llei de memòria històrica surti just després de la *indagatòria* de Martín Villa. Martín Villa havia estat citat altres vegades per la jutgessa Servini i a ella se li va prohibir l'entrada a l'Estat espanyol si venia a interrogar a Martín Villa. D'això no han donat explicacions. A mi m'agradaria que s'investigués tot, no només el cas del meu germà: Millán Astray, Pío Cabanillas, Francisco Franco, Juan Carlos I.

Creus que en Gustau, com altres assassinats després de la mort del dictador, són víctimes incòmodes de reivindicar?

Per a molts la Transició ja és incòmode de per sí i han defensat un relat que és mentida, i les mentides costen de justificar. Si a més s'hi afegeixen morts, ho troben més delicat. Estem parlant tant de partits catalans, com d'espanyols. Encara que no hagin estat mans executores, l'actitud d'amagar-ho els fa còmplices. El govern de Puigdemont és dels que més ha fet per la memòria històrica a Catalunya, però no s'havien plantejat treballar més enllà del 1977. Clar que són incòmodes, és la prova evident que no va ser una Transició modèlica.

El cas de Gustau Muñoz forma part de la querella argentina contra els crims del franquisme Foto: Aleix Auber

Com viu la família que després de tants anys potser es pugui fer justícia i què necessitaria per sentir-se reparada?

Explicar el que sent cadascú és complicat. Jo, quan Martin Villa va declarar, em vaig sentir alleugerit. No gaire cosa més. Seguim esperançats amb la querella argentina, evidentment. I el que la família necessitaria és justícia, així de simple. Que persegueixin els autors dels trets i que els jutgin. Allò va ser una operació d'estat. L'estat és responsable de tot plegat. Què es pot fer contra un estat 40 anys després? No ho sé, però és evident que la única reparació és que els autors entrin a presó i que l'estat assumeixi la seva part de responsabilitat davant del món.

El cas d'en Gustau no ha caigut en l'oblit i cada Diada l'Esquerra Independentista li fa un homenatge al carrer Ferran. Quina importància li doneu a aquest tipus d'actes?

Quan al 1982 es va arxivar la querella hi havia el combat de la memòria i l'únic que podíem fer nosaltres era lluitar contra l'oblit. Els actes del carrer Ferran cada any són el pal de paller de tot aquest combat per la memòria. És importantíssim. Sense això no seríem on som. És agradable veure com el que la policia i l'estat van convertir en un escenari de dolor, de mort i de por, amb el temps, la gent del partit, la gent de la CAJEI, la gent d'Arran, l'han fet un espai de memòria, de futur, de sensibilitat i de debat polític. Mal que pesi als autors de l'assassinat, allà ha nascut una llavor important. I la gent que hi va cada any són el fruit d'aquells combats.

Ara amb Jaume Domènech esteu preparant el documental *Gustau, la Transició al descobert*, de fet queden pocs dies per donar suport al projecte de micromecenatge per fer-lo possible. Què hi podem veure?

Estan sortint moltes coses a la llum per intentar aclarir els fets d'aquell dia. És un documental que quedarà en el temps. Pot ser una eina de debat, una eina de discussió, i quan no hi siguem nosaltres, quedarà aquesta peça de la història tal i com va ser. A partir de l'assassinat del Gustau, el que fem és qüestionar i denunciar la Transició democràtica, el paper de la monarquia, la no depuració dels cossos i l'aparell repressor de la dictadura. Nosaltres hem seguit totes les vies habituals per finançar un projecte així, i allà on hem picat la porta, se'ns ha tancat. Davant d'aquesta situació, vam valorar que el tema és prou important per fer-lo i es va decidir congelar les despeses (l'equip no cobra), però hi ha despeses com la manutenció, la compra de drets d'imatge i el rodatge de la part argentina. Aquestes despeses no es poden obviar si volem fer un projecte amb cara i ulls. I per això ens hem vist obligats a engegar una campanya de micromecenatge a Verkami (<https://www.verkami.com/projects/27845-gustau-la-transicio-al-descobert>) .